DE LAGARDES AUSGABE

DER

ARABISCHEN ÜBERSETZUNG DES PENTATEUCHS

COD. LEIDEN ARAB. 377

NACHGEPRÜFT

INAUGURAL-DISSERTATION

ZUR

ERLANGUNG DER DOKTORWÜRDE

DER

HOHEN PHILOSOPHISCHEN FAKULTÄT

DER UNIVERSITÄT LEIPZIG

VORGELEGT VON

J. CALEB HUGHES

AUS NEW QUAY (SÜDWALES)

ACAD. LUGD. BAT. BIBL.

LEIPZIG

DRUCK VON AUGUST PRIES

1914

Angenommen von der philologischen Sektion auf Grund der Gutachten der Herren Fischer und Zimmern.

Leipzig, den 3. März 1910.

Der Procancellar:
K. Rohn.

Die vorliegende Arbeit erscheint, durch Beiträge aus der Feder von Professor A. Fischer erweitert, als 1. Heft des VI. Bandes der **„Leipziger Semitistischen Studien“**, herausgegeben von A. Fischer und H. Zimmern, Verlag der J. C. Hinrichs'schen Buchhandlung in Leipzig.

Vorwort.

Mein hochverehrter Lehrer Herr Geheimrat Professor Dr. A. Fischer hat die Freundlichkeit gehabt, mich bei der Abfassung der vorliegenden Arbeit mit Rat und Tat zu unterstützen und sie außerdem vor der Drucklegung einer eingehenden Revision zu unterziehen (wobei er sie zugleich mit einer Anzahl längerer und kürzerer Zusätze — in eckigen Klammern, mit der Sigle F. — bereichert hat). Ich möchte nicht unterlassen, ihm dafür auch an dieser Stelle herzlich zu danken. Mein Dank gebührt aber auch der Verwaltung der Leidener Universitätsbibliothek, die mir mit bekannter Liberalität den der Arbeit zugrunde liegenden Kodex zur Verfügung gestellt hat.

Carmarthen (Wales), November 1913.

J. C. H.

Digitized by the Internet Archive
in 2026

https://archive.org/details/IA41547019_0051

Einleitung.

1. Beschreibung der Hs.

Paul de Lagarde hat 1867 in seinem Buche „Materialien zur Kritik und Geschichte des Pentateuchs", Teil I, die in dem Kodex *arab. 377* der Leidener Universitätsbibliothek enthaltene arabische Übersetzung des Pentateuchs publiziert. Er beschreibt den Kod. Vorwort IV f. wie folgt:

„mein erstes heft ist der aus dem nachlasse Laevin Warners stammenden leydener handschrift *arab* 377 entnommen. in dem neuen kataloge der berühmten sammlung ist diese nummer noch nicht behandelt: das alte verzeichniss, welches ein bekannter für mich eingesehen, sagt nichts darüber dass die beiden ersten bücher des von einer und derselben hand geschriebenen bandes dem Saadja gehören, die drei übrigen aus dem syrischen stammen. sonst habe ich nirgends das manuskript auch nur erwähnt gefunden. die unterschrift kann ich nicht ganz entziffern: dass der schreiber in der vierten stunde des 26 Schawwâl im jahre 637 mit seiner arbeit fertig wurde, und dass er ein jakobitischer Syrer aus Mardin war, ist deutlich. 117 etwas nach der abschreibezeit bezifferte blätter baumwollenpapier, von denen ..... 33, 87 aus versehn nicht gezählt worden, so dass das letzte blatt 119 heisst".

Die einzige sonstige Beschreibung der Handschrift, welche ich habe finden können, steht in dem von De Goeje verfaßten V. Bde. des „Catalogus codicum orientalium Bibliothecae Academiae Lugduno-Batavae" p. 77 und lautet also:

„MMCCCLXV. (Cod. 377 Warn.) Ejusmodi praefatio, qualis in Cod. 230[1] exstat, quoque huic Pentateuchi versioni est praemissa.

1) Ediert von Lagarde als Heft II seiner „Materialien z. Krit. u. Gesch. d. Pentat."

In ea dicitur hanc versionem ex Hebraeo sermone in Arabicum esse translatum. Docet autem de Lagarde duos libros priores Saadiae versionem exhibere, ceteros e textu Syriaco esse oriundos.

Codex antiquus est, anno nempe 637 (p. Ch. 1240) exaratus. Subscriptio haec est: كان الفراغ من تعليقها فى الرابعة من نهار يوم الاثنين سادس شهر شوال سنة سبع وثلثين وستمائة ببيعة ميكائيل بالحلّة فرحم الله آمرءًا وَقَفَ عليها ورای فيها ما اوجبه السَّهوُ والغلط من الاصل الّا واصلحه وكذلك من اللحن والتصحيف، وكتب سلام (indistincte) بن اسمعيل بن سلام (indistincte) بن الحارقوما(?) المرذىّ السُريانىّ اليعقوبىّ الغشمى وهو شاكر الله على انْعُمه".

Die nachstehenden Bemerkungen mögen diese zwei Schilderungen des Kod. in einigen Punkten ergänzen.

Lagarde hat die Überschriften über den fünf Büchern des Pentateuchs mit abgedruckt, weggelassen aber hat er die im Kod. stehenden Nachschriften dazu, die bei den vier ersten Büchern zugleich Übergangsformeln zu dem jedesmal folgenden Buche enthalten. Sie lauten:

bei der Genesis: كمل السّفر الأول ويتلوه السّفر الثّانى[1]، بسم اللّه الرّحمن الرّحيم ربّ يسّر،

beim Exodus: للّه الحمد كمل بعون[2] الله السّفر الثّانى[3] ويتلوه[4] السّفر الثّالث والحمد للّه كما هو أهله[5] ومستحقّه له الحمد كثيرا[6]، بسم اللّه الرّحمن الرّحيم ربّ يسّر، نبدأ بتأييد القدرة العالية بنسخ،

beim Leviticus: كمل بعون[7] اللّه السّفر الثّالث ويتلوه[8] السّفر الرّابع وباللّه التوفق، بسم اللّه الرّحمن الرّحيم ربّ يسّر،

---

1) Kod. الثّانىّ. 2) Kod. يعون. 3) Kod. الثّانىّ. 4) Kod. ويتلون.
5) Kod. الهله. 6) Kod. كبيرا. 7) Kod. يعون. 8) Kod. ويتلون.

bei den Numeri: كمل بعون[1] اللّه وتوفيقه السّفر الرّابع من التّورية المنزلة على صفى اللّه ونبيه موسى بن[2] عمران رسول اللّه الى بنى اسراييل قومه والحمد للّه كما انعم احانه[3] ويتلوه[4] السّفر الخامس، بسم اللّه الرّحمن الرّحيم ربّ يسّر،

und endlich beim Deuteronomium: وكمل اقتصاص السّفر الخامس من التّورية الحمد للّه فخلّصنا، هذه التّورية المكتوبة [F. — التى <] كانت اصبع اللّه اعطت[5] لبنى اسرآييل على يدى موسى عبد اللّه وكليمه عظيم بنى اسرآييل وامامهم وشفيعهم[6] كما قال اللّه له، الحمد واللواهة[7] الى الأبد والدهر امين امين امين،

[In der von Lagarde S. 230 f. mitgeteilten Einleitung in die Hs. lies S. 230, 2 بنسخ für نشرح (vgl. Teil II der „Materialien“, S. 2, 8 u. 4, 14; mit Rücksicht darauf, daß Saadjas Übersetzung des Pentateuchs auch als شرح bezeichnet wird[8], könnte man freilich auch an بشرح denken), ibid. 11 l. الترجمة für .الـ.جم und 231, ult. التوفق für التوفيق. — F.]

Das Ms. ist äußerlich in gutem Zustande. Die Schrift ist größtenteils leicht lesbar; freilich fehlen öfters die diakritischen Punkte der Konsonanten, und die sonstigen Lesezeichen sind ganz nach Willkür gesetzt. Bei der Endung ـه sind die beiden Punkte regelmäßig weggelassen, wenn das betr. Nomen im Akkusativ steht, dagegen gesetzt, wenn ein Nominativ oder Genitiv vorliegt. ـه (ـه) im Ausgang der Wörter ist auch dadurch beachtenswert, daß es als Wurzelbuchstabe ـهّ (ـهّ) geschrieben ist, dagegen als Suffix 3. sgl. m. einfach ـه (ـه); z. B. اللّهّ (d. h. اَللّٰهُ), aber اليه (d. h. إِلَيْهِ). Wie bekanntlich auch sonst in Mss., erscheinen ge-

1) Kod. يعون. 2) Kod. ابن. 3) ? [lies إحسانه. — F.] 4) Kod. ويتلوها. 5) Kod. اعطيت. 6) Kod. وثفيعهم. 7) ? [wohl zu lesen والألوهة. — F.] [8] So z. B. in Derenbourgs Ausg., S. 1. Vgl. Steinschneider, Die arab. Literatur der Juden, S. 56, ob.]

legentlich ـحـ, ـح etc. als ـچـ, ـچ etc. und ـسـ, س etc. als ـپـ, پ etc.. zur Unterscheidung von ـخـ, ـخ etc. und ـجـ, ـج etc. bzw. von ـشـ, ش etc. ن und ز haben so ähnliche Formen, daß sie sich in manchen Fällen nur schwer unterscheiden lassen.

Die fünf Bücher zeigen die gewöhnliche Kapiteleinteilung. Die Kapitel sind aber nicht in Verse eingeteilt, sondern in eine Art von Paragraphen. Jeder Paragraph beginnt mit einer Zeile in roter Tinte, wie auch die ersten zwei oder drei Wörter eines jeden Kapitels in roter Tinte geschrieben sind.

Dem guten äußeren Eindruck der Hs. entspricht leider nicht ihr innerer Wert. Zunächst enthält sie eine ziemlich beträchtliche Zahl von Lücken. Diese finden sich an den folgenden Stellen (wobei Auslassungen, die nur einzelne Wörter betreffen, übergangen sind): Genesis 31, 22 f. 34, 22–24. 39, 2. 42, 8. 43, 10. 45, 5 f. 50, 19; Exodus 1, 18. 6, 15 f. 13, 6 f. 14, 11. 18. 26, 34. 36, 36. 38, 25. 40, 6. 34 f.; Leviticus 2, 5–9. 4, 15 f. 5, 3 f. 9, 18–22. 11, 5. 25. 41. 13, 33 f. 38 f. 14, 53. 15, 5 f. 11. 17. 22. 16, 9. 22. 20, 8. 11. 23, 30. 44. 24, 19. 26, 21 f. 27; Numeri 5, 1 f. 9, 4 f. 19, 21 f. 28, 18—29, 7. 29, 37 f. 31, 27–30; Deuteronomium 2, 13. 4, 7. 11, 27. 23, 2. 24, 6. 28, 54 f. 29, 12—30, 4. 30, 6. 13. 31, 3–7. 33, 22.

[An diesen Lücken ist offenbar nur die Liederlichkeit eines oder mehrerer Abschreiber schuld. Lagarde erklärt allerdings Vorw. VI, unt.: „nur das Eine muss ich bemerken, dass die von mir namentlich in der mitte des ersten heftes angegebenen lücken in der handschrift so gut wie nie bemerklich gemacht sind. Saadja wusste wohl, warum er dies und jenes wegliess: der Syrer langweilte sich und wurde darum nachlässig. nicht einmal die grossen lücken Num 28, 17 ff Deut 29, 11 ff hat der bursche bemerkt: die erste ist genau halb so lang als die zweite: daraus folgt dass jene zwei, die erste einem blatte des archetypus entspricht und dieser in ziemlich grossen zügen geschrieben gewesen sein muss . . . . . jene drei blätter waren ausgefallen und der mann von Mardin nahm keine notiz davon“. Aber schon ein Blick in eine der Polyglotten hätte Lagarde belehren können, daß es sich auch in den von Saadja herrührenden Büchern, also in Genesis und Exodus, nur um Versehen und Nachlässigkeiten handelt und nicht um bewußte Ausmerzungen des Übersetzers, denn die Polyglotten weisen diese Auslassungen nicht auf. Und wenn ihm bei der

(in Schleusingen erfolgten) Abfassung seines Buches keine Polyglotte zur Verfügung stand, dann hätte ihn die Art der Lücken selbst vor seinem Irrtum bewahren sollen, denn bei einer genaueren Prüfung derselben stellt sich heraus, daß sie der großen Mehrzahl nach dadurch veranlaßt worden sind, daß — in der bekannten Weise — das Auge eines Abschreibers von einem bestimmten Ausdrucke an einer Stelle seiner Vorlage nach einer andern Stelle abirrte, wo sich der nämliche Ausdruck wiederholte. Vgl. Gen. 31, 21–23, wo zweimaliges جبل جرش (für hebr. הַר הַגִּלְעָד) den Ausfall von vv. 22 f. bewirkt hat; 45, 5–7 mit zweimaligem بين ايديكم (= hebr. לִפְנֵיכֶם)[1]; Exod. 1, 17 f. mit zweimaligem البنين (= hebr. הַיְלָדִים); 13, 6 f. mit zweimaligem ايام (= hebr. יָמִים und הַיָּמִים)[2]; 14, 11 mit zweimaligem اخرجتنا[3]; 14, 17 f. mit zweimaligem وفرسانه (= hebr. וּבְפָרָשָׁיו); 26, 33 f. mit zweimaligem خاص الاقداس (= hebr. קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים); 38, 24 f. mit zweimaligem بمثقال القدس (= hebr. בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ); 40, 34 f. mit zweimaligem ونور الله ملا المسكن (= hebr. וּכְבוֹד יְהוָה מָלֵא אֶת־הַמִּשְׁכָּן)[4] u. a. Dieselbe Veranlassung liegt übrigens großenteils auch den Lücken in Lev., Num. und Deut. zugrunde. Vgl. Lev. 2, 5–9, wo der Abschreiber offenbar durch das dreifache دهن (= syr. ܡܫܚܐ[5] = hebr. שֶׁמֶן) in vv. 5—7 und durch das zweifache على المذبح (= syr. ܥܠ ܕܡܕܒܚܐ = hebr. אֶל־הַמִּזְבֵּחַ und הַמִּזְבֵּחָה) in vv. 8—9 in Verwirrung geraten ist; 4, 14–16 mit zweimaligem خباء المحضر (= syr. ܕܡܘܥܕ ܐܗܠ = hebr. אֹהֶל מוֹעֵד) usf. Ja selbst die große Lücke Num. 28, 17—29, 7 dürfte hierher gehören; vgl. das zweimalige

---

1) Lag. hätte richtiger abteilen sollen: هاهنا فان الله بعثنى من بين ايديكم .. 6 ..... 7 ....لاصير الخ; vgl. die sonstigen Ausgg. des Saadja.

2) Lag. hätte abteilen sollen: 6 كلوا الفطير سبعة ايام ... 7 ... ولا يوجد الخ.

3) Lag. hätte drucken sollen: 12 حتى اخرجتنا .... من ارض مصر الخ.

4) Lag. hätte abteilen sollen: خباء المحضر ونور الله ملا المسكن 35. ....36 وكان الخ

5) Diese syr. Entsprechungen immer nach S (s. die Liste der Abkürzungen am Ende dieser Einleitung).

ولا تعملوا شيا من العمل (= syr. ܘܠܐ ܬܥܒܕܘ ܟܠ ܥܒܕܐ = hebr. לֹא תַעֲשׂוּ [bzw. כָּל־מְלָאכָה עֲבֹדָה כָּל־מְלָאכֶת]) 28, 18 und 29, 7. Lagardes Annahme, daß in der Vorlage des „mannes von Mardin“ drei Blätter ausgefallen gewesen seien, braucht also in keiner Weise zuzutreffen. — F.]

Sodann enthält die Hs., wie aus dem Hauptteil meiner Arbeit ersichtlich ist, viele Fehler, unter denen besonders die Fälle häufig sind, wo falsche diakritische Punkte stehen. Dabei fällt auf, daß sich einige dieser Fehler mit großer Regelmäßigkeit wiederholen. So erscheint נָתָנְלִי fast ausnahmslos als يفتنلى, יִשְׂשָׂכָר desgleichen als استاخر (für ايساخر), בָּשְׂמַת stets als نسمت, אוֹנָן fast stets als اوثن, חֹרֵב (חוֹרֵב) überall im Exod. als حوريث, שְׁכֶם und sein Vater חֲמוֹר Gen. 33 f. durchgängig als شخلم (für شخام) und חֲמוֹר, תִּמְנָה (bzw. תִּמְנָתָה) Gen. 38, 12–14 jedesmal als تمنت (für تمنة), עֶזְאֵזֵל jedesmal als عزرآيل usf. [Die Regelmäßigkeit dieser Schreibfehler erklärt sich vielleicht so, daß ihr Urheber eine Vorlage vor sich hatte, in der die diakritischen Punkte oft, bei bekannten Eigennamen sogar in der Regel fehlten. Er hat den Wortbildern, denen er sich gegenüber sah, beizukommen gesucht, so gut er es vermochte, und hat es dabei nicht an einer gewissen Aufmerksamkeit fehlen lassen. Da er aber nur über ein geringes Wissen verfügte, mußten seine Schreibungen oft mißglücken. — F.]

De Lagardes Ausgabe.

Über seine Beweggründe bei der Bearbeitung unseres Textes hat sich de Lagarde Vorw. III f. folgendergestalt geäußert:

„Mich mit den arabischen übersetzungen des pentateuchs zu beschäftigen bin ich dadurch veranlasst worden, dass Holmes in den zeugenkreis für die älteste griechische übersetzung dieses buches ganzer vier solcher machwerke aufgenommen: es schien unerlaubt auf grund einer vorgefassten meinung hin diese und ihre genossen vom zeugnissgeben auszuschliessen: ich musste wenigstens diejenigen von ihnen einsehen, welche mir zugänglich waren, und musste — da in der wissenschaft nicht versichert und geglaubt, sondern bewiesen wird — zunächst die akten vorlegen: es ergab sich dass mit ausnahme der version des Saadja (die übrigens in der urgestalt schwerlich schon bekannt ist) die

meisten zugänglichen arabischen übersetzungen des pentateuchs aus mehreren stücken zusammengesetzt sind, nur Eine selbstständige existiert, die jenes jüdischen „gaon".

wichtiger kamen mir später diese arabischen versionen vor, als sich herausstellte dass die aethiopische übertragung des pentateuchs nicht lediglich auf der LXX ruhen könne. . . . . so musste ich die aus dem hebräischen und syrischen gemachten übersetzungen des pentateuchs zur hand haben, um werth oder unwerth der beiden nur bruchstückweise erhaltenen und übel und weh zu einem lahmen ganzen zusammengekitteten, unmöglich ohne weiteres zu vernutzenden aethiopischen übersetzungen des pentateuchs durch sie mit kontrollieren zu können. wo die Aethiopen aus einem exemplar des Saadja oder eines syrischen Arabers interpoliert wären, gölte ihr zeugniss für die kritik der LXX natürlich gar nichts".

Lagarde ist mit seiner Ausgabe selbst nicht recht zufrieden gewesen, wie seine Auslassungen Vorw. V f. zeigen:

„Der sprachcharakter der handschriften, namentlich der zweiten[1], ist der von Fleischer ZDMG I 155 ff geschilderte. seit Roediger in dem „vulgär" arabischen مدات das ebenbild von סַבְּתִי erkannt, wird man über „vulgäre" formen milder denken. auch im syrischen und hebräischen fallen die sogenannten לו und לי zusammen, ich sah keinen grund diesen Arabern eine unterscheidung von غزا und رمى aufzuzwingen[2]. ich habe ihnen überhaupt, schon um die liste der „lesarten" nicht noch mehr zu verlängern, welche ich ziemlich lange zeit hindurch der ausgabe beigeben zu können hoffen durfte, gestattet was irgend zu gestatten war, und

---

[1] In Wirklichkeit nur der zweiten, denn der der ersten, d. h. der unsrigen, ist nur schwach vulgarisierend. — F.]

[2] Die hier vorliegende Annahme Lagardes, daß die mangelnde feste Unterscheidung zwischen den Schreibweisen غزا und رمى mit einem Zusammenfallen der beiden Verbalklassen לו und לי zusammenhänge, ist natürlich irrig. In unserer Hs. hat ein solches Zusammenfallen tatsächlich nicht stattgefunden. Vgl. einerseits 4, 27. 5, 2 نهيتك, 4, 31 تمشى, 5, 22 يمشيان, 10, 14 مشيا, 5, 9 يحيى, 6, 6 يجزى, 7, 34 رايت usf. und anderseits 18, 4. 11. 14 تعفوا (st. تعفو), 18, 8 عفوت, 174, 11. 13 يعلوا (st. يعلو), 174, 17 دعوتك, 226, 7. 173, 22. 213, 26 ادعوا (st. أَدْعُو, أَدْعُوَ und ادْعُ), 217, 30 يدعوا (st. يَدْعُوَ), 174, 17. 173, 30 تدعوا (st. تَدْعُو und تَدْعُوَ) usf. — F.]

bedaure einige inkonsequenzen ..... manches geduldete schien und scheint mir freilich selbst bedenklich: wie etwa *casus obliqui* حموء von einem mir nur aus dem wörterbuche bekannten nominative حمو, welche ich anfangs je nach den umständen in حميء und حماء änderte, später aber stehn liess[1] .....

Es war, wie gesagt, ursprünglich meine absicht in der vorrede anzugeben, was die handschriften in den von mir geänderten stellen bieten. einmal hätte das einen wissenschaftlichen werth für die gehabt, welche zu beobachten wünschen, welche formen und regeln der offiziellen arabischen grammatik dem gewöhnlichen leben geläufig sind, welche nicht. ..... sodann hätte mich nichts besser der nachsicht meiner leser für die ohne zweifel vorkommenden fälle empfehlen können, in denen ich fehler der handschrift habe stehn lassen, als eine liste der etwa 7000 solcher form- oder schreibfehler, die ich dem bande erspart. allein mehr als ein grund, jeder für sich durchschlagend genug, hindert mich jene absicht jetzt auszuführen: ich bedaure sonach dass ich die orthographie der hds nicht durchgreifender umgestaltet habe, da das motiv es nicht zu thun, weggefallen ist. ich bin mir übrigens schuldig zu bemerken, dass ich sehr viele fehler des druckes sehr wohl kenne, dass ich sie aber absichtlich nicht gehoben habe, da es ohne eine mir zu tief gehende änderung des überlieferten textes nicht möglich war. ich rechne dahin namentlich die inconcinnität im gebrauch des genus und numerus: den dual scheinen diese schriftsteller nur zu brauchen, wenn das gewissen sie einmal erinnert dass er doch auch vorhanden ist und nicht rosten darf, und dann brauchen sie ihn wieder plötzlich (diese stellen habe ich aber alle korrigieren wollen) massenhaft für den plural mit einer wahren leidenschaft[2]. in manchem bin ich mir wie gesagt selbst nicht weit genug gegangen".

Lagarde erkennt hier also selbst verschiedene Mängel seiner Ausgabe an, darunter namentlich erstens, daß sie nicht die Lesarten der Hss. enthält, und zweitens, daß er in der Behandlung der sprachlichen Formen der Hss., die von der offiziellen arabi-

[1] Natürlich unrichtiger Weise. — F.]

2) ? Der Plural steht in unsrer Hs. öfters für den Dual; für die umgekehrte Unregelmäßigkeit aber habe ich mir auch nicht einen einzigen Beleg notiert, häufig kann sie hier also auf keinen Fall sein.

schen Grammatik abweichen, nicht konsequent genug verfahren ist. Man wird die Tragweite dieser zwei Mängel je nach den Absichten, mit denen man an die Texte herantritt, verschieden beurteilen: für jemanden, der sich nur im allgemeinen über Charakter und Art dieser arabischen Versionen des Pentateuchs orientieren will, fallen sie kaum ins Gewicht; wer die Texte aber eingehenderen Studien literar- und textkritischer oder linguistischer Natur zugrunde legen will, der wird sie als außerordentlich störend empfinden, weil er, dank ihnen, nirgends festen Boden unter den Füßen fühlen kann, sondern beständig im Zweifel sein muß, ob der Text, dem er sich gegenüber sieht, so in der Hs. gestanden hat oder erst von Lagarde zurecht gemacht worden ist.

Lagarde rechnet damit, daß er Fehler der Hss. übersehen hat. Das ist tatsächlich nicht selten der Fall. Ich verweise, um wenigstens einige Beispiele anzuführen, auf وسبع وعشرين 23, 3 (lies وسبعا وعشرين); ورای 58, 16 (l. والی); نحل 58, 17 (l. يحل); ناسل ibid. (l. ناسك); اللية 94, 13 u. ö. (wohl الالية z. l., wie 110, 23); ثلاث الف 98, 22 f. (l. ثلاثة آلاف); اربع وعشرين 175, 19 (l. اربعةً وعشرين; derselbe zweifache Fehler 176, 2. 35. 182, 24. 29. 30. 183, 6 u. ö. — 176, 33 l. خمسةً st. خمس, 182, 19 das erste Mal الف st. الفا, ibid. 20 احدًا st. احد etc. etc.). Seine Ausgabe enthält aber auch noch Fehler andrer Art. In meiner Arbeit erscheint nicht selten bei den aufgeführten Lesarten der Hs. ein Sternchen (*). Dieses besagt, wie aus der an der Spitze meiner Arbeit stehenden Zeichenerklärung hervorgeht, daß die betreffende Lesart einwandfrei war und daß dort erst durch Lagarde ein Fehler in den Text hineingebracht worden ist. Ich hätte es, hätte ich noch genauere textkritische Untersuchungen anstellen wollen, wohl noch in einer ganzen Anzahl von Fällen setzen können. Gelegentlich auch haben beide geirrt, Hs. und Lagarde. In diesen Fällen erscheint in meiner Arbeit die richtige Lesart in Parenthese, mit vorgesetztem l. (= lies) oder z. l. (= zu lesen) u. ä.

Zweck meiner Arbeit.

Meine Arbeit soll die Lesarten der Hs. liefern, die Lagarde nicht selbst geliefert hat (und die er, wie der nicht sehr beträcht-

liche Umfang meiner Schrift zeigt, recht wohl hätte liefern können, ohne sich dadurch seine Aufgabe wesentlich zu erschweren oder die Kosten des Druckes erheblich zu steigern). Sie soll auf diese Weise die allseitige wissenschaftliche Verwertung seines Textes ermöglichen und zugleich einen Beitrag zu einer künftigen neuen Edition des Pentateuchs Saadjas beisteuern. (An eine neue Ausgabe unseres Textes von Leviticus, Numeri und Deuteronomium wird wohl sobald keiner denken.) Den Wert dieses Beitrags habe ich dadurch zu erhöhen gesucht, daß ich die Lesarten in einem gewissen Umfange auch kritisiert habe. Meine Arbeit erhebt aber nicht den Anspruch, eine systematische Überarbeitung der Ausgabe Lagardes darzustellen. Zu einer solchen würden letzten Endes Studien über Saadja und die syrischen Versionen des Pentateuchs nötig geworden sein, die über den Rahmen einer Arbeit wie der vorliegenden weit hinausgeführt haben würden.

Abkürzungen[1].

C = Pentateuchübersetzung des Saadja in der Konstantinopler Ausg. von 1546 (nach Pococks Variantenapparat in Bd. VI der Londoner Polyglotte von 1657; die Konstant. Ausg. selbst war mir unzugänglich).

D = J. Derenbourgs Ausg. der Pentateuchübersetzung des Saadja (= Bd. I von „Oeuvres complètes de R. Saadia ben Iosef al-Fayyoûmî publ. sous la direction de J. Derenbourg")[2].

G = griech. (LXX-)Übersetzung des Alten Testaments.
GF = cod. Ambrosianus dieser Übersetzung.

Kittel = Biblia hebraica ed. R. Kittel.

L = Pentateuchübersetzung des Saadja in der Londoner Polyglotte von 1657.

M = masoret. Text des Alten Testaments.

O = Oxforder Hs. des Saadjanischen Pentateuchs (nach Pococks Variantenapparat in Bd. VI der Londoner Polyglotte).

S = syr. Übersetzung des Alten Testaments (Peschita) nach der Londoner Polyglotte.

Sh = syr.-hexaplar. Übersetzung des Alten Testaments.

---

1) Ich habe, soweit sich das mit der besonderen Art meiner Arbeit vertrug, die Abkürzungen adoptiert, deren sich Kittel in seinen „Biblia hebraica" bedient hat.

2) Die neuste Ausg. des Saadjanischen Pentateuchs, die von Jerusalem (1894 ff.), habe ich nicht benutzen können (s. Steinschneider, Die arab. Literatur d. Juden, S. 56, Mitte).

* = die betr. Lesart der Hs. ist einwandfrei u. von Lagarde zu Unrecht durch eine andere ersetzt worden.
\+ = die Hs. hat noch . . . . .
> = in der Hs. fehlt . . . . .
Dr. = Druckfehler.
l. = lies.
z. l. = zu lesen.

Auf Seite **2** Zeile 11 hat die Handschrift نورا statt نور bei Lagarde. — 12 مسآء st. مساء. — 13 صباحا st. صباح. — 16 مسآء st. مساء; صباحا st. صباح. — 19 حسنا st. حسن. — 22 حسنا st. حسن. — 23 مسآء st. مساء; صباحا st. صباح; نورين[1]. — 28 ليضيا st. ليضيبا. — 29 حسنا st. حسن. — 30 مسآء st. مساء; صباحا st. صباح. — 33 حسنا st. حسن. — 35 مسآء st. مساء; صباحا st. صباح.

3 1 دبيب st. دبيبا. — 4 حسنا st. حسن. — 13 حسنا st. حسن; مسآء st. مساء. — 14 صباحا st. صباح.

4 3 ما* st. ماذا. — 6 فالقا* st. والقا. — 18 يومًا st. يوم ان (ان ist nicht nötig)[2]. — 34 يطًا st. يطء.

5 11 ولميع* st. ولمع. — 13 رَجُلِ st. رجلا. — 15 اخاه st. اخوه. — 23 اخاك st. اخوك. — 27 ناعيا st. نايعا.

6 1 يوبل st. يابل. — 8 وَهَبَهَهُ st. وهبه. — 11 ذكر st. ذكرا.

1) S. Lag. selbst, Vorw. S. VII. 2) Zu Z. 26 vgl. Lag., Vorw. VII.

— 24 > له*. — 34 وستون st. وستين ; وثمانون st. وثمانين. — 35 ابنا st. ابن.

7 2 وتسعون st. وتسعين. — 3 وسبعون st. وسبعين. — 23 خمسون st. خمسين ; ثلثون st. ثلثين.

8 2 اربعون st. اربعين ; واربعون st. واربعين. — 6 ذكور st. ذكورا. — 7 ذكورا st. ذكور. — 8 واناث st. واناثا ; واناث st. واناثا. — 16 واثنين st. اثنان ; واثنان st. اثنين. — 24 وخمسون st. وخمسين. — 29 وخمسون st. وخمسين ; تسعة st. سبعة.

9 6 ستميئه st. ستماية. — 8 وعشرون st. وعشرين[1]. — 23 وخضرة st. كخضرة.

10 19 وخمسون st. وخمسين. — 20 وخمسون st. وخمسين. — 27 نمرود st. نمروذ. — 29 نمرود* st. النمروذ.

11 3 وَادُومَا st. وادما. — 5 اب st. ابو. — 10 عوبيل st. عوبل. — 18 بلاط st. بلياط (l. مِلاطًا; vgl. D). — 19 كلا st. كيلا. — 34 وثلثون st. ثلثين ; وثلثون st. ثلثين.

12 1 وثلثون st. وثلثين. — 2 سارع st. ساروغ ; سارع st. سارع. — 3 سارع st. ساروغ. — 4 سارع st. مايتن ; ساروغ st. مايتين. — 11 ابو st. ابى ; وابو st. وابى[2]. ساروغ.

13 30 الاموارى st. الامورى ; يجبرون st. يجبرون. — 31 مرقل st. امرفل ; كردلعمر st. كدرلعمر. — 33 اشنباب st. شناب ; شابير st. شمابر ; صويم st. صبويم. — 34 كردلعمر st. كدرلعمر.

14 1 كردلعمر st. كدرلعمر. — 2 قرنيم st. قرنيم ; فيهم st. فى هم ; والهيويين st. والهيوبيين. — 3 الشراة st. الشرة. — 6 عامورا* st. عاموراً.

---

1) Zu Z. 12 vgl. Lag., Vorw. VII. 2) Zu Z. 12 vgl. Lag., Vorw. VII.

مرقل 8 — .كدرلعمر st. كردلعمر 7 — .صبويم st. صويم ;غامورا st. امرفل ;اربوح st. اربوخ .— 10 فسقطا st. فقطاً .— 15 > ان. — 17 فاقترق st. فاقترق (Dr.). — 21 كردلعمر st. كدرلعمر. — 22 شَيْوه st. شوه.

15 23 اسماها st. اسمها.

16[1] 6 والحفار st. والجفار[2,3] — 23 اشترت st. اشتريت.

17 5 ثلثة st. ثلث. — 16 ثلاثة st. ثلاث. — 17 باصلاحة st. باصلاحه. — 18 واعجله* st. واعجانه[4]. — 26 يرجع st. نرجع. — 27 عاما قابلا st. عام قابل.

18 5 حاشا* st. حاش[4]. — 31 تاسوا[4] st. تساوا (l. تسيئوا). — 33 تسيوا st. تسيبوا. — 35 والا* فعلنا st. والا ففعلنا.

19 7 مهلكوا st. مهلكو. — 13 واخرجوه st. واخرجاه ;وجازوا st. وجازا. — 15 قالوا st. قالا.

20 9 ابو* st. اب[4]. — 10 ابو* st. اب[4].

21 17 وظلّت st. وضلت ;بير شيع st. بير شبع. — 24 وسقت* st. واسقت. — 26 وفكيل st. وفيكل.

22 1. 2. 3f. 32. 33 بير شيع st. بير شبع. — 35 وقمايل st. وقموايل ;وبليش st. وبلدش (l. وفلدش).

23 2 حكم st. حكم ;نحش st. نحش. — 3 وعشرون st. وعشرين. — 9 احدٌ st. احدا[4]. — 11 فاطعونى st. فاطيعونى. — 12 صخر st. صحر.

24 17 اخو st. اخى. — 21 وسقته* st. واسقته. — 22 جماله st. لجماله. — 31 اخ st. اخى.

1) Zu Z. 3 vgl. Lag. a. a. O.
2) S. Lag. a. a. O.
3) Zu Z. 10 vgl. Lag. ibid.
4) S. Lag. a. a. O.

25 8 واموال st. واموالا; وغنم st. وغنما; وبقر st. وبقرا; وعبيد st. وعبيدا; ومآء st. واماء; وخمير st. وحميرا; وجمال st. وجمالا; وذهب st. وذهبا. — 16 حينيذ st. حينيذ; تُبْرَى st. تبرءُ. — 29 اخ st. اخى. — 33 خيرُ st. خيرا; شرٌّ st. شرا.

26 11 وجواريها st. وجوارُها. — 12 مجيّه st. مجيمه. — 15 مقبلا st. مقبل. — 20 قنطورا st. قيطورا. — 22 لطشيم st. لطشيم; اميم st. لاميم[1]. — 34 مسيا st. مسا; حدد st. حدر (l. حذذ).

27 1 وثلثين st. وثلثون. — 10 وحزبَيْن st. وحزبان. — 15. 16. 18. 20. 21. 23. 24 عَيْصُوا st. عيصو.

28 2 خوف st. خوفا. — 16 نبعا st. نبع (l. mit O u. D نابع). — 19 ثالثا st. ثالثة. — 21 بيرشيع st. بير شبع.

29 1 عَيْصُوا st. عيصو; عيصوا st. عيصو. — 2 يهوديب st. يهوديت. — 4. 8. 9. 11. 16. 22. 26 عيصوا st. عيصو. — 28 > نقال (l. mit L u. D قال). — 30. 32. 33. 34 عيصوا st. عيصو.

30 8. 11. 13. 15. 16. 19. 20. 23. 24. 25. 26. 31 عيصوا st. عيصو.

31[2] 4. 7 عيصوا st. عيصو. — 8 نسمةً st. بسمة. — 23 التى st. الذى. — 31 ذلك st. تلك. — 33 ذلك st. تلك.

32 31 عاقر st. عاقرا.

35 9 ثَمَنًا st. ثمننا.

36 5 لها st. بها; مكسورًا st. مكسورة. — 8 عشرون st. اربع عشرة[3]. — عشرين st. بيتك (Dr.); بيتك

1) Zu Z. 32 vgl. Lag. a. a. O.
2) Zu Z. 3 vgl. Lag. a. a. O.
3) Zu Z. 19 vgl. Lag. a. a. O. Möglich wäre hier auch تنستر oder نستتر; vgl. die anderen Ausgg.

25 ذبايحا st. ذبايح. — 30. 31 عيصوا st. عيصو. — 33 عددا st. عدده; كثيرا st. كثير.

37 1 عيصوا st. عيصو. — 8 عسكرَيْن st. عسكران. — 8. 12. 17. 18. 20. 21 عيصوا st. عيصو. — 24 الاحدى st. الاحد. — 25 فيق st. يبق.

38 3 عيصوا st. عيصو. — 4 >اولا*. — 6. 6. 7. 9. 10. 13. 16. 17. 22. 23 عيصوا st. عيصو[1]. — 30 شخلم st. شخام. — 32 شخلم st. شخام; حمورا st. حمور; اخذ st. خذ. — 33 وكانوا st. وكان*. — 34 بنيه st. بنوه; جاو st. جاوا. — 35 حمورا st. حمور; وجاو st. وجاوا.

39 1 حيث st. خبث. — 3 حمورا st. حمور; شخلم st. شخام. — 5 شخلم st. شخام. — 11 حينيد st. حينيذ. — 13 حمورا st. حمور; شخلم st. شخام. — 15 حمورا st. حمور; شخلم st. شخام. — 23 شخلم st. شخام; حمورا st. حمور; ابيه st. اباه. — 24 شخلم st. شخام. — 32 بيت وايل st. بيت ايل. — 33 عيصوا st. عيصو. — 35 بيت وايل st. بيت ايل.

40 7 عيصوا st. عيصو[2]. — 24 بَنُوا st. بنو. — 26 يفتالى st. نفتالى. — 28 جَيْرُونَ st. حبرون. — 30 وثمانون st. وثمانين. — 31 اليه* st. الى; عيصوا st. عيصو. — 32. 32. 33. 35 عيصوا st. عيصو.

41 1 نسمت st. بسمت. — 2 عيصوا zweimal st. عيصو. — 3 بنوه st. بنيه. — 5 عيصوا st. عيصو. — 7 نسمت st. بسمت. — 8 سيريّة st. سرية. — 8. 10. 10 عيصوا st. عيصو. — 11 قتان

1) Zu Z. 24 vgl. Lag. a. a. O.
2) Zu Z. 23 vgl. Lag. a. a. O. S. VIII.

st. قناز. — 14. 16. 16. 17 عيصوا st. عيصو. — 15 نسمت st. بسمت. — 24 حمران st. حمدان; اشين st. اشبن; بثرن st. يثرن; صار st. اصر; بلبن st. بلهن; زغون st. زعون. — 27 > *ملوك. — 29 *حاشوم st. حوشام[1]. — 30 *حاشوم st. حوشام. — 31 *ماب st. مواب. — 33 عكبوز st. عكبور. — 34 مهطيال st. مهطبال. — 35 عيصوا st. عيصو.

42 2 قتان st. قناز. — 4 الادومنيّن st. الادومبين. — 4 f. عيصوا هو اب الادومنيّن st. عيصو هو ابو الادومبين. — 8 ابيه st. اباه. — 9 كلهن st. كلهم. — 15 سلطانُ st. سلطانا. — 17 واحدى عشرة st. واحد عشر; ساجدين st. ساجدون. — 18 اباه st. ابوه. — 24 جيرون st. حبرون.

43 3 خرنوب st. خرنوبا; ودرياق st. ودرياقا; *وشاهبلوط st. وشاهبلوطا. — 6.17 المدنيّون st. المدينيون. — 19 عدلِمِيّ st. عدلميا; نحيرا st. حيرا. — 22 اوثن st. اونن. — 24 سوٌّ st. سوء. — 25 لاوثن st. لاونن; اوثن st. اونن. — 32 تميت st. تمنت; حموك st. حماك; تميت st. تمنت. — 34 تميت st. تمنت.

44 2 رهن st. رهنا. — 3 *وما ذلك st. وماذا. — 5 حير st. حيرا. — 13 والعصاه st. والعصا. — 18 اخاه st. اخوه. — 20 اخاه st. اخوه. — 28 تيبلا st. تنبلا. — 29 نام st. نم. — 33 واخطى st. واخطا.

45 1 نام st. نم. — 5 عالى st. عال. — 19 حسب st. حسبه. — 23 تاوليها st. تاويلها. — 32 عبدٌ st. عبدا.

46 16 سبعة st. سبع. — 17 سبعة st. سبع.

1) S. Einleitung.

47 4 سمان st. سمانا; حسان st. حسانا. — 13 > جميعها*. — 14 hinter خصبة + فكل ارض مصر (l. كل في)*. — 24 محتفظ st. محتفظا. — 35 مُنَادِى st. مناديا.

48 1 صفيّهُ st. صفنة. — 12 تعبدنى st. تعبدى. — 13 السبع st. الشبع. — 18 المصريّن st. المصريين.

49 9 محبوس st. محبوسا[1].

50 4 اتى st. ات. — 11 تبعث* st. بعثت.

51 6 مجىّ st. مجىء; الضهيرة st. الظهيرة. — 10 ابينا st. ابانا; سالما st. سالم.

52 8 لى* st. الى. — 10 عبده st. عبيده. — 33 يجابوه st. يجيبوه.

53 16 ابيكم st. اباكم. — 32 بير اسبع st. بير شبع.

54 1 بير سبع st. بير شبع. — 7 فلول st. فلوا; يوايل st. يموايل. — 9 اوثن st. اونن und اونان. — 14 ارابلى st. ارالى (l. mit L ارايلى). — 16 ملكايل st. ملكيال (vielleicht mit L z. l. ملكيايل). — 21 اوش st. روش. — 23 يفتالى st. نفتالى; يحصر st. يصر. — 25 سبعة st. سبعة. — 30 ابيه st. اباه. — 35 ذو st. ذوو.

55 2 ذو st. ذوو. — 24 يشترونه st. يشترونه.

56[2] 31 مجىّ st. مجيبى.

57[3].

58 3 استاخر st. ايساخر. — 4 > ما. — 5 كجمل st. كجملة. — 10 يفتالى st. نفتالى. — 12 وفارا st. وفازا. — 13 يداه st. يديه. — 15 العلوا st. العلو; الغمر st. العمر; الرابظة st. الرابضة. —

1) Zu Z. 25 vgl. Lag. a. a. O.
2) Zu Z. 10 vgl. Lag. a. a. O.
3) Zu Z. 29 vgl. Lag. a. a. O.

16 البدار st. الثدان (wohl mit D u. O الثدايا z. l.). — 17 zwischen على und يوسف + رأس*.

60 11 استاخر st. ايساخر. — 12 يفتالى st. نفتالى. — 22 المصريُّون st. المصريين. — 31 تجيهن st. تجيهن. — 32 > الله.

61 16 اخوه st. اخوته. — 19 للمسيّ st. للمسيء. — 24 سبعة st. سبع. — 27 الحجّى st. الحجيء. — 35 تَعَوّثهم st. تغويثهم[1].

62 2 حموه st. حميه. — 3 حوريث st. حوريب. — 25 شر st. اشر.

63 20 ناطقْ st. ناطقا. — 28 ولقبه st. ولقيه (l. لِفِيه u. ergänze einen Imperativ wie اجعل od. صيّر). — 31 حموه st. حميه.

64 9 حينيْد st. حينيذ. — 12 حوريث st. حوريب.

65 27 عالى st. عال.

66[2] 4 صاخار st. صاحار. — 11 زخرى st. زخرى; مسايل st. ميشايل. — 14 ابناساف st. ابياساف. — 15 يوطيال st. بوطيال (l. فوطيال); روّسَا st. روساء.

67 1 فشقا st. فقسا.

68 17 باكرُ st. باكرا. — 22 > خلط*.

70 1 فهلككم st.* فهلكهم. — 12 عا st. عادل. — 28 فيعلمون st. فتعلمون.

71 6 بنوننا st. بنوننا (l. ببَنِينا). — 7 جا*[3] st. حج. — 24 غربيًّا* st. غربية; عاصفًا* st. عاصفة. — 29 + جميع* zwischen ارض und على. — 34 ذبايحا st. ذبايح; صواعدا st. صواعد.

72 19 حينيد st. حينيذ.

---

1) S. Lag. a. a. O. Natürlich ist تغوّثهم z. l.
2) Zu Z. 2 vgl. Lag. a. a. O.
3) Irrig Lag. a. a. O.

73 28 تعطيها st. يعطيها.

74 16 المصريين* st. المصريون[1]. — 19 ثلثون st. ثلثين. — 20 ليلا st. ليل; محفوظا st. محفوظ. — 24 حينيذ st. حينيذ.

75 18 بنيك st. بنى. — 19 ومنشورُ st. ومنشورا. — 24 متسلحون st. متسلحين.

76 1 واحزّ st. واخبر. — 27 قبليًّا* st. قبلية; شديدًا* st. شديدة.

77 1 تجاه st. اتجاه. — 13 ذوو st. ذو. — 25 فارتجّوا* st. فارتحلوا. — 26 حينيذ st. حينيذ.

78 6 من مآء st. ماء (l. من ماء). — 30 متدمرين st. متدمرون.

79 9 مرزبان st. مرزبانا. — 13 شيٌ st. شيا (l. شيءٌ). — 34 بيض st. ابيض.

80 6 يزولوا st. يزولوا (l. يزالوا). — 17 حوريث st. حوريب. — 22 اختار st. اختر. — 24 واقف st. واقفا. — 33 اعلمى st. علمى. — 34 حربا st. حرب; > عماليق. — 35 حما st. حمو.

81 7 > حماك (l. حموك). — 17 ذبايحًا st. ذبايح. — 31 فاختار st. فاختر. — 32 ذو st. ذا (l. hier u. Z. 31 ذوى); مبغضون st. مبغضين; معروفون st. معروفين.

82 1 صَعُبَ st. صنع (l. صنعت). — 20 متجلّى st. متجل. — 24 مستديرا st. مستدير. — 27 انسانٌ st. انسانا.

83 10 العشرة st. العشر. — 26 تتمنّا st. تتمن. — 27 تشتهي st. تشتهء.

---

1) Irrig Lag. a. a. O.

84 16 لا* يجوز st. يجوز. — 29 يوم st. يوما. — 30 يلزمهما* st. يلزمها.

85 3 نوشد* st. نشد.

86 3 يعطها st. يعطيها. — 8 ارامل st. ارامل. — 13 لانى* st. انى. — 17 اطهار st. اطهارا. — 19[1] فتاسي st. فتسيء. — 22 فانتهى st. فانته. — 26 الخاظي st. الخاطى.

87 31 اثنتى عشرة* st. اثنتا عشرة; لاثنى عشر* st. لاثنا عشر. — 32 صواعدًا st. صواعد.

88 5 السبقيز (?قين) st. السبقير.[1] — 18 ذهبا st. ذهب. — 19 نحاسا st. نحاس. — 20 للظاءة st. للضاءة (l. mit O, D [u. L] للاضاءة; vgl. 91, 29. 101, 21. 26. 102, 8 u. 107, 12). — 32 كروتين st. وكروب; واحدا st. واحد; كروبا st. كروب — 33 كروبين. وكروبا; واحد st. واحدا.

89 13 وملاعقا st. وملاعق. — 21 الخارجين st. الخارجات. — 22 مُصْمّة st. مصمتة; سبع st. سبعة. — 28 وعشرون st. وعشرين.

90 1 احدى عشر st. احدى عشرة; ثلثين st. ثلثون. — 9 الفاضلين st. الفاضلان (Lag.'s Text ist unmöglich, vielleicht ist z. l. بِسِتْرَيْه الفاضلَيْن). — 23 امهاج st. امهاجا. — 25 لتخاج st. لتخاتج. — 28 المسكن بها st. المسكن.

91 2 خمس st. خمسة. — 8 اربع st. اربعة. — 25 وزارفينها st. وزرافينها. — 26 خمسون st. خمسين. — 29 صافى st. صاف; للظّا st. للضاء (l. mit L, O u. D للاضاءة; vgl. 88, 20). — 33 واختار st. واختر.

---

1) S. auch Lag., Vorw. VIII, zu 66, 2.

92 9 جرين st. جرى. — 15 ظفر st. ضفر.[1] — 24 سلاسلا st. سلاسل; ظفر st. ضفر. — 27 الظفيرتين st. الضفيرتين.[2] — 33 البدنة st. بدنة.

93[3] 23 يقرّب* st. تقرب. — 25 وجرادقا st. وجرادق.[4]

94 6 قربانا st. قربان. — 8 اليُمْنَى* st. اليمناء. — 19 قربانا st. قربان. — 33 وذكى st. وذك.

95 3 حملين* st. حملان; ابنى* st. ابنا. — 6 قربانا st. قربان; مقبولا st. مقبول; مرضيّا st. مرضى. — 10 ليمّوا st. لياموا. — 22 يجعلوا st. تجعلوا. — 32 ذكر st. ذكرا.

96 18 واظفار st. واظفارا; واصماغ st. واصماغا[5].

97 11 لوحين st. لوحى. — 21 صواعدًا st. صواعد; ذبايحًا st. ذبايح. — 30 شرا st. شر.

98 1 ولوحى st. ولوحا. — 6 ظوظوة st. ظاظاة (l. ضوضاة od. wohl richtiger mit L, O u. D ضوضاء). — 17 مكشوفين st. مكشوفون. — 21 جنب st. طرف[6]. — 23 واخيه st. واخاه (l. mit O, D [u. L] كل رجل حتى بابنه واخيه).

99 1 فتخرب st. فيخرج[7]. — 3 اهلكّم st. اهلككم. — 8 حوريث st. حوريب.

100 12 عجايبًا st. عجايب.

101 8 حينيذ st. حينيذ. — 19 ذهبًا st. ذهب; ونحاسا st.

---

1) Zu سبح Z. 20 vgl. Lag., Vorw. VIII.
2) Zu بنفسج Z. 30 f. u. ö. vgl. Lag. a. a. O. IX unt.
3) Zu Z. 21 vgl. Lag. a. a. O. VIII.
4) Zu سفسج Z. 28 u. ö. vgl. Lag. a. a. O. IX unt.
5) Zu Z. 24 u. 30 vgl. Lag., Vorw. VIII, zu 66, 2.
6) S. aber Lag., Vorw. VIII.
7) Am Rande der Hs. فتخرج.

ونحاس. — 21 للظآة st. للاضاءة. — 26 الاظآة st. الاضاءة. — 35 وحقابَ st. وحقابا.

102 8 للظآة st. للاضاءة. — 30 خمسة st. خمس. — 31 خمسة st. خمس; غزل st. عرى.

103 3 حدّه st. وحده (l. mit O u. D حِدَة). — 4 حدّه st. وحده (desgl.). — 19 ستة st. ست.

104 9 اربعة st. اربع. — 13 تضاعَ st. تصاعا; ودروجَ st. ودروجا. — 35 اربعة st. اربع.

105 33 والفان st. والفا; مثقالا st. مثقال.

106 20 سلاسلا st. سلاسل. — 23 طرفى st. جنبى[1]. — 35 الثوانى st. التوانى.

107 12 الاظآة st. الاضاءة. — 31 ليمّ st. ليام; ثوانى st. توانى. — 32 ليمّوا st. لياموا.

108 8 صفّين st. صفى. — 21 غمام st. غماما.

109 12 ذكر st. ذكرا. — 18 + كله* hinter الكاهن; صعد st. صعدا; قربان st. قربانا. — 20 ذكر st. ذكرا. — 31 قربانا st. قربان.

110 1 قُدْسًا st. قدس; مقدسًا st. مقدس. — 7 قرابينا st. قرابين. — 23 الواف st. الوافية. — 24 الترب st. الثرب. — 26 فتقربه st. فيقربه.

111 2. 17 الترب st. الثرب.

112 1 الواف st. الوافى. — 14 ينتهى st. ينته. — 35 + اخذ zwischen من und اخذه.

1) S. aber Lag., Vorw. VIII.

113 15 التى st. الذى. — 29 *ميثاقا st. ميثاق.

114 6 فتكسر st. فيكسر. — 11 الترب st. الثرب; *والكلوتين والطاهر 15 — طاهر st. طاهرا; طهر st. طهرًا 14 — والكلوتان st. والكلوتان. — 20 ملتوت st. ملتوتا. — 35 ياكلوا st. تاكلوا.

115 6 الواف st. الوافى. — 7 بالترب st. بالثرب. — 25 ومطَقَةً st. ومنطقه.

116 14 الترب st. الثرب. — 15 السلّ st. سل; رغيف st. رغيفا; فطير st. فطيرا. — 16 ورغيف st. ورغيفا; مدهون st. مدهونا; ايديهم st. يديهم 18 — الثرب st. الثرب; وقرص st. وقرصا; وقود st. وقودا; صعود st. صعودا (vielleicht z. l. وقودَ صعودٍ, s. S). — 33 الواف st. الوافى. — 35 وعجل st. وعجلا; وثور st. وثورا.

117 1 وكبش st. وكبشا; وسميذ st. وسميذا; ملتوت st. ملتوتا. — 2 شبه st. شبها; واحدٍ st. واحدا. — 6 واف st. وافيا. — 21 الترب st. الثرب. — 22 وخرجوا st. وخروا. — 24 نارا st. نار. — 27 اليصفر st. اليصفن; عوريل st. عوزيل.

118 16 مطهرا st. مطهر. — 25 ولا كان st. ولا ما كان (der Vers ist ganz in Unordnung); حُفًّا st. حف. — 27 نصفان st. نصفين.

119 9 + الى* hinter يدذوا. — 12 والوزك st. والورل. — 15 عملا st. عمل; نجس st. نجسا. — 18 شرابا st. شراب. — 31 تَدُبّ st. يدب (l. تَدِبّ).

120 9 الواف st. الوافى. — 12 حمايم* st. حمام. — 18 ويجسّها st. وينجسها.[1] — 31 لا st. لانه[2].

1) Zu Z. 19. 21 vgl. Lag., Vorw. VIII. Es ist überall das Verb حجز zu lesen, nicht حجر, das nicht paßt (s. die Wörterbücher).

2) S. auch Lag. a. a. O.

121 1 بياض st. بياض. — 2 اخفظ st. اخفض. — 12 شعرا st. شعر; ابيضا st. ابيض.

122 6 عملا st. عمل. — 27 وصعترا st. وصعتر (wohl z. l. والصعتر).

123 1 وربعٌ st. وربعا. — 3 وربع st. وربعا. — 16 وربع st. وربعا. — 17 صعد st. صعدا. — 33 اطلاه st. اطلايه.

124 28 الواف st. الوافى. — 35 يجلس st. تجلس.

125 9 واحد st. واحدا; وواحد st. وواحدا. — 13 ذكرا st. ذكر; نحس st. نجسة. — 18 الواف st. الوافى. — 24. 25. 26 عزرآيل st. عزازيل (l. عززايل; vgl. S ١١٦).

126 14 الواف st. الوافى. — 16 عزرآيل st. عزازيل (vgl. zu 125, 24).

127 14 بنيكم st. بنوكم. — 26 سُنَتِى st. سننى. — 29 امرات st. امراة. — 32 اخ st. اخو. — 32. 35 امرات st. امراة.

128 1. 4 امرات st. امراة. — 5 zweimal اب st. ابى. — 18 فاهلكّم st. فاهلككم. — 25 ذبايحًا st. ذبايح. — 34 + صاحبك* hinter تظلم.

129 28 حيّوهم st. حبوهم. — 29 سكان st. سكانا. — 30 ازنوا st. زنوا.

130 7 الى* st. فى. — 20 فيهلكان* st. فيهلكون. — 22 يهلكان* st. يهلكون. — 35 طَاهِرًا st. طاهر.

131 10 تنكحوا st. ينكحوا.

132 8 حينيذ st. حينيذ. — 18 خمس st. خمسة. — 19 فتحملون st. فيحملون. — 34 > مقطوع. — 35 + من zwischen لا und المقطوع.

133 5 تذبحوا st. تذبحوه (l. وإن تذبحوا; vgl. S). — 7 > بين.

— 16 يوما* st. يوم. — 17 يوما* st. يوم; فطير st. فطيرا. — 25 + لله* hinter كاملا; صاعين st. صاعى; منخولا st. منخول; ملتوتا st. ملتوت.[1] — 32 عشرين st. عشرى. — 33 يخبز st. يخبزا (wohl تخبز z. l., vgl. S).

134 1 الواف st. الوافى. — 6 الغربه st. القرية. — 7 وقلّهم st. وقل لهم. — 8 الغربه st. القرية. — 20. 27 يوما* st. يوم. — 34 الغمام st. الخيام.

135 4 وتكون st. ويكون[2]. — 7 لبان st. لبانا; ذكى st. ذكيا. — 33 طعام st. طعاما. — 34 مآيكم st. لبهايمكم (l. بهايمكم). — 35 سنين*(?) st. سنى.

136 1 واربعون st. واربعين. — 2 يوما* st. يوم. — 3 بالمجمرة st. بالتحرير (بالحُرِّيَّة od. بالحَرُورِيَّة z. l.? S ܒܚܐܪܘܬܐ). — 9 بعد st. بعدد. — 10 وبعد st. بعد. — 34 سنين st. سنى.

138 4 حيراتكم st. خبزاتكم. — 7 بالخوف* st. بالحرب (s. Z. 8). — 20 مبغيضيكم st. مبغضيكم. — 32 وادّبكم st. واادبكم. — 35 يتجب* st. تتجب.

139 3 حراثها st. خرابها. — 23 اثنين وستين st. ابن ستين; خمسون st. خمسين. — 25 عشرون st. عشرين. — 27 خمس st. خمسة; ثلاث st. ثلاثة. — 28 ستين ما st. ستين سنة وما. — 34 قربانا st. قربان.

140 3 فليوّدِيَ st. فليزيد (l. فَلْيَزِدْ). — 10 عشرون st. عشرين. — 20 تبدّله st. يبدله.

141 17 شادوص st. شداور; شمويل st. شلوميال (wohl mit S u. S^h z. l. شلموايل; od. شلمويل?); صورسدى st. صورشدى. —

1) Zu Z. 30 vgl. Lag. a. a. O. 2) Für نصف (Dr.) l. يصّف.

18 ناتييل st. ناتنيل. — 19 صاغور st. صوعار; استاخر st. ايساخر; — جمليل st. حمليل 20 — .حلون st. بخشون; الياب st. الياقيم — 21 قومان st. فدصور; ابيدع st. ابيدن; حدعون st. جدعونى. — 22 نجيعون st. احيعزر; عميسد st. عميشدى; فجابل st. فجعايل; محبرن (?محبرز) st. عخرن. — 23 *احيدع st. احيرع (S überall اسر). — 24 يفتالى st. نفتالى. — 26 *اعلمهم st. اعملهم (Dr.).

142 6.6 استاخر st. ايساخر. — 24 يفتالى st. نفتالى. — 30 وخمسون st. وخمسين. — 34 يخجونه st. يخدمونه.

143 1 اللاويين st. اللاويون. — 9 وسبط st. سبط; استاخر st. ايساخر. — 10 استاخر st. ايساخر; ناتييل st. ناتنيل; صاغور st. صوعار. — 11 الياقيم st. الياب; بخشون st. حلون. — 15 شادوص st. شداور. — 16 شمويل st. شلوميال (s. zu 141, 17). — 18 رعويل st. رعوايل. — 25 فرصون st. فدصور. — 26 ابيدع st. ابيدن. — 29 نجيعون st. احيعزر; عميسدى st. عميشدى. — 31 محبرن (?محبرز) st. عخرن. — 32 zweimal يفتالى st. نفتالى. — 33 محلة بنى افريم st. محلة ذان.

144 1 بنى st. بنو. — 11 لحرسوه st. ليخدموه. — 25 لينى st. لبنى; وسمعان st. وشمعى; تصهر st. يصهر. — 26 عورآيل st. عوزيال; محيلا st. محلى. — 29 الباب st. لال (l. الياب mit S). — 33 تصهر st. يصهر; عورآيل st. عوزيال.

145 1 اليصعر st. اليصفن. — 2 عوريال st. عوزيال. — 5 محيلا st. محلى; موسى st. موشى. — 7 اباحيل st. ابيحيل. — 19 اثنان st. اثنين; وعشرون st. وعشرين; ومايتان st. ومايتين; وسبعون st. وسبعين. — 27 ستون st. ستين.

146 7 سشحونا st. سسجونا. — 10. 12. 14 سشحونا st. سسجونا. — 15 يحرقون st. يخدمون. — 17 سشحونا st. سسجونا. — 24 يهلكوا st. تهلكوا. — 26 وبنيه st. وبنوه. — 32 سشحونا st. سسجونا.

147 14 الفان st. الفين; وخمسين st. وخمسون. — 15 > كل. — 16 وعدّ st. وعدد. — 19 الفان st. الفين; وثلثون st. وثلثين. — 20 وعدّ st. وعدد. — 23 ومايتان st. ومايتين. — 25 > *من. — 29 وثمانون st. وثمانين. بنى اسراييل.

148 2 *تحاسب st. تحيب. — 9 المتهوّمة st. المتهمة (l. المَتْهُومة). — 12 وقلّه st. وقل لهم; وتجرم st. وتحرم. — 25 تكونى(*?) st. يكن.

149 1 تذكرةً st. تذكره. — 17 > اليوم. — 25 وكبش st. وكبشا. — 26 وسل st. وسلا. — 27 وقواريهن st. وقواريرهن. — 32 ورغف st. ورغفا. — 33 وقرص st. وقرصا.

150 25 القربان st. للقربان. — 27 وللمذبح st. وللذبح; استاخر st. ايساخر; نتنايل st. نتنايل; الواف st. الوافى. — 29 صوعر st. صوغر. — 31 القربان st. للقربان. — 35 نتيايل st. نتنايل; صوغر st. صوعر.

151 1 لبب st. الياب (vielleicht z. l. اليب nach كمص S u. Sh). — 3 القربان st. للقربان. — 6 لبب st. الياب (s. zu Z. 1). — 7 النصور st. اليصور. — 8 شادوص st. شداور. — 9 القربان st. للقربان. — 13 النصور st. اليصور; شادوص st. شداور. — 14 شمويل st. شلوميال (s. zu 141, 17); صورسدى st. صورشدى. — 16 القربان st. للقربان. — 20 شمويل st. شلوميال; صورسدى st. صورشدى. — 21 عوريل st. رعوايل. — 23 القربان st. للقربان.

حمليل 34 — .للقربان st. القربان 30 — .رعوايل st. عوريل 27 — st. جمليال; فرصون st. فدصور.

152 1 القربان st. للقربان. — 5 حمليل st. جمليال; فرصون st. جدعونى. — 6 ابيداع st. ابيدان; جدعون st. فدصور. — 8 القربان st. للقربان. — 12 ابيداع st. ابيدان; جدعون st. عميشدى. عميسدى st. احيعازر; 13 — اجينعازر st. جدعونى. — 15 القربان st. للقربان. — 18 اجينعازر st. احيعازر; عميسدى st. عميشدى. — 19 فجايل st. فجعايل; عجبرن (عجبرز?) st. عكرن.

— 21 القربان st. للقربان. — 25 فجايل st. فجعايل; عجبرن (عجبرز?) st. عكرن. — 26 يفتالى st. نفتالى; احيدع st. احيرع (l. احيدع; s. zu 141, 23). — 28 القربان st. للقربان. — 32 احيدع st. احيرع.

153 20 قدام st. قدم.

154 3 > ثيابهم. — 14 يوما* st. يوم. — 22 يوما* st. يوم.

155 3 كمث st. كمكث. — 10 ثانى st. ثان. — 12 يتهلّلوا st. تهللوا. — 19 يوما* st. يوم. — 23 استاخر st. ايساخر; نتيالى st. نتنايل. — 24 الباب st. اليابا. — 26 النصور st. اليصور; صورسدى 27 — شلوميال st. شمويل; شداور st. شادوص (s. zu 141, 17). ابيداع; فدصور st. فرصون; جمليال st. خمليل. — 30 صورشدى st. ابيدان. — 31 جدعونى st. جدعون. — 32 احيعازر st. اجيعازر; عميشدى st. غميسدى. — 33 عجبرن (عجبرز?) st. فجايل; يفتالى st. نفتالى.

156 5 عَنًا st. عينا. — 16 لعيف st. لفيفا (l. لفيفُ). — 32 لى* st. اجمع.

157 2 خيرُ st. خيرا. — 4 عشرون st. عشرين. — 7 نسًا st. انسى (wohl ناس z. l.); رجالا st. رجال. — 16 مبداد st. ميداد. — 18 مبداد st. ميداد. — 27 شطايجًا st. شطايج (l. سطايح u. davor فسطحوه).

158 7 عندى st. عبدى. — 12 تجيب st. تحسب. — 21 جواسيسا st. جواسيس. — 24 سموع st. شموع. — 25 عون st. زكور; ساقط st. شافط; حدى* st. حرى (S ܢܒܘܗ). — 26 يخايل st. يجال (l. mit S نخايل od. mit Sh يجايل); استاخر st. ايساخر. — 27 فلطا st. فلطى; داقوا st. رافوا (l. داغوا; S ܘܩܗ). — 28 جدليم st. جديال; سورى* st. سودى (S ܣܘܕܝ). — 29 حمل st. حملى. — 30 شلور st. ستور; ملكايل* st. ميكايل (S ܡܠܟܝܐܝܠ); نحيى st. نحبى. — 31 وقشى st. وفسى; يفتالى st. نفتالى; جوابل st. جوايل; مكثر st. مكى (l. مكير; S ܡܟܝܪ, vgl. GF).

159 6 رَحْبُوب st. رحوب. — 7 جيرون st. حبرون. — 7 f. وكازيم st. وكان ثم. — 8 واخمير st. احيمن; وسبنى st. وششى (wohl mit S u. Sh وشيشى z. l.); بنى st. بنو; جيرون st. حبرون. — 9 دالساب st. بالبناء; قبلى st. قبل. — 27 تامّين st. تامو.

160 4 ولكن* st. ولتكن. — 29 وتبعنى* st. وتنبغى.

161 27 حريما st. حرما.

162 1 وفا st. وافيا; وفا st. وفاء. — 2 خمر st. خمرا. — 3 نصفا st. نصف. — 5 + آل* vor اسراييل. — 9 حكما st. حكم; واحدا st. واحد. — 13 نذركم st. انذركم. — 26 ينذر st. بنذر.

163 1 ذوايبا st. ذوايب. — 3 تعلمون st. تعملون. — 5 تصهر st. يصهر. — 6 انيرام st. ابيرام; البب st. الياب (s. zu 151, 1);

والون st. واون. — 9 اما* st. بما. — 10 تتكبران* st. تتكبرون. — 13 بجامرا st. بجامر. — 18 تزيدون st. تريدون. — 20 انيرام st. ابيرام; البب st. الباب. — 27 مايتان st. ماينين; وخمسون st. وخمسين.

164 10. 13 وبنوم st. وبنيهم. — 21. 23 صفايحا st. صفايح.

165 24 امره* st. امر. — 31 تقربوها st. يقربوها.

166 1 حريتكم st. حبرتكم. — 5 فى st. لى. — 21 ميثاقا st. ميثاق. — 23 وبنى st. وبنو. — 32 الخطيّة st. الحنطة.

167 28 يغطّا st. يغط. — 30 حيّ st. حيا.

168 13 فتعطى st. فيعطى. — 16 المتغضّبون st. المتعضبين (المتعضّون z. l.?). — 21 بحاصنم st. يخاصم (wohl تخاصم z. l.); بنى st. بنو.

169 34 عَيْنٍ st. عبر.

170 6 ذو st. ذوو. — 7. 8 بحلآيل st. نحلايل. — 8. 8 تموت st. بموت.

172 10 سيفا st. سيف.

173 14 ثيران st. ثيرانا; وكباش st. وكباشا.

174 32 او st. ان; فان st. قان; يشنونك st. يسبونك.

175 7 بعون st. بعور. — 19 وعشرون st. وعشرين. — 24 سَلْوَنَا st. سلوا. — 33 غرباب st. عربات.

176 2 واربعون st. واربعين; وثلثون st. وثلثين. — 3 غلق st. فلو; البيب st. الباب (s. zu 151, 6). — 7 سويل st. نمويل (vielleicht يمويل z. l.; vgl. ܫܡܘܐܝܠ S). — 9 ومايتان st. ومايتا. — 10 ححى st. حجى; وسورى st. وشونى; واريا st. وازنا; وعدى* st.

وعرى (S u. S^h ܚܡܫ, vgl. G). — 11 وادورى st. واورودى. — 12 اربعون st. اربعين; واسان st. واونان. — 16 استاخر st. ايساخر; تولغ st. تولع; موا st. فوا. — 17 وباسول st. وياشوب; استاخر st. ايساخر. — 18 سادور st. سارد. — 19 وخلايل st. ويحلايل (mit S وتحلايل z. l.?). — 21 zweimal ماحير st. ماخير. — 22 بَعْرين st. ايعزر (l. mit S يعزير); وحالو st. وحالق. — 23 وساخيم st. وشاخيم. — 25 وباغا st. وناعا (l. وياعا nach ܘܝܥܐ S); وحوه st. وججلا; ويرصيا st. وترصا. — 26 وخمسون st. وخمسين. — 27 سبيح st. شتلح. — 28 سبيح st. شتلح. — 30 تلاغ st. بلاع. — 31 واسل st. واشبل; واحبرم st. واحيرم; وسونام st. وشوفام; وخرتين st. وحوفيم. — 32 تلاغ st. بالاع; اُرُودُ st. ارد (vgl. Kittel). — 34 zweimal شرحم st. شوحم. — 35 وستون st. وستين.

177 1 يمين st. يمنا (vgl. Kittel); وسوا st. ويشوا. — 2 عابر st. حابر. — 4 يفتالى st. نفتالى; يحصيل st. يحصيل; وحرى st. وجونى. — 5 وحاصار st. وياصار; وساليم st. وشيلام; يفتالى st. نفتالى. — 7 وثلثون st. وثلثين. — 15 وحبرون st. وحبرونى; وموسى st. وموشى. — 16 ادوي st. لوى (l. ليوى). — 19 وعشرون st. وعشرين. — 28 جافر st. حافر; ماحير st. ماخير. — 29 بوغا st. نوعا; حلا st. ججلا; ترصيا st. ترصا.

178 16 راعى st. راع. — 26 ليقربوا* st. لتقربوا (vgl. S). — 27 يقربونه st. تقربونه. — 28 الواف st. الوافى. — 29 قربانا* st. قربان; ملتوتا st. ملتوت. — 35 وافٍ st. وافيا.

179 1 شهوركم* st. شهورکم. — 4 ليوم st. لكبش. — 13 طاهرًا st. طاهر. — 14 قرابينا st. قرابين; وقودٌ st. وقودا. —

18 الوقود st. الوقد. — 19 طُهْرًا st. طهر. — 22 اعشر st. اعشار. — 23 وعشرَيْن st. وعشران.

180 6 وكبشين* st. وكبشان. — 8 الوقود st. الوقد. — 10 وكبشين* st. وكبشان. — 14 قرابينا st. قرابين. — 27 ابوها st. اباها.

181 16 رجلا st. رجل. — 21 قبايلهم st. قتلاهم; أُوْرَى st. اوى. — 28 عظمآء st. عظمآء (Dr.).

182 19 وسبعون[1] st. وسبعين; اثنان st. اثنين; وسبعون st. وسبعين. — 20 وسبعون st. وسبعين. — 21 اثنان st. اثنين; وثلثون st. وثلثين. — 22 وثلثون st. وثلثين. — 24 وخمسون st. وخمسين; وثلثون st. وثلثين. — 25 وعشرون st. وعشرين; ثلثون st. ثلثين. — 27 وعشرون st. وعشرين. — 29 المحاربين st. المحاربون. — 30 وثلثون st. وثلثين; ثلثون st. ثلثين.

183 6 وخمسون st. وخمسين. — 9 مَوْضِعَيْن st. موضعان; جيّدين st. جيدان. — 11 عَطْرُونَ st. عطروت; ورَيْنَوْنَ st. وديبون (S hier u. 186, 5. 6 ܕܝܒܘܢ!); وبَعْرِيزِ st. ويعزير; وبهوا st. ونمرا. — 12 وسنما st. وسبام (l. وسبما; v. 38 in M שִׂבְמָה, vgl. Kittel); والبيره st. والنبو; وبُعُورًا st. وبعون. — 35 واماكنا st. واماكن.

184 8 فحيّنيد st. فحينيذ. — 12 واماكنا st. واماكن. — 28 لدنيان st. لديبان; وعطرون st. وعطروت; وعدوا st. وعروا (wohl وعدواعبر z. l.; s. zu 194, 20); وبعددر st. ويعزير. — 29 وبحها st. وبحبها; تمرا st. نمرا. — 30 وقريتم st. وقريتيم. — 31 وبلعمون st. وبعلمعون (viell. وبعلمون z. l.; S ܒܥܠܡܥܘܢ hier u. 186, 7 q. v.);

1) Der Übersetzer hat wohl in diesem ganzen Stücke — allerdings gegen die altarab. Grammatik — den Nominativ setzen wollen.

وبانوا st. ونابوا. — 32 und zweimal 33 ماحيز st. ماخير. — 35 نحاح st. نباح.

185 4 يوما* st. يوم. — 8. 9. 12 اينم st. ايتم. — 16. 16 رفقا* st. دفقا (S ܪܘܩܐ, vgl. G). — 25. 25 ياحث st. تاحث. — 26. 26 بارح st. تارح. — 26. 27 منفا st. منتقا. — 27. 27 احسمونا st. احشمونا. — 27. 28 مشروث st. مسروث. — 28 zweimal بعقن st. يعقن. — 29 zweimal حديل st. جدجد. — 30 zweimal عطروبا st. عطرونا. — 30 und 31 عصبوحين st. عصيونجبر (? S ܥܨܝܘܢ ܓܒܪ, ebenso 192, 28).

186 2 جاروا st. جاوا. — 3 قَبُّنُون st. فينون. — 4 desgl.; ابْوَات st. اوبات (ابوث z. l.? S ܐܘܒܬ). — 5. 6 رينون st. ديبون (s. zu 183, 11). — 7 بلعمون st. بعلمون (vgl. zu 184, 31). — 19 تكون st. يكون. — 21 قلّهم st. قل لهم. — 26 ميرا st. ميراد; وسفريوم st. سفريوم. — 31 اجباب st. حمات; صدر st. صدد. — 33 zweimal شاقم st. شافم; دبلا st. ربلا (? S ܪܒܠܐ); مدلح st. مدلج (l. مدنح nach ܡܕܢܚ S).

187 4 سبطين st. سبطان. — 9 الدّاد st. اليداد (l. mit S, G u. Pentat. hebr.-samar. الداد). — 10 محلى st. يجلى; قهوايل st. قموايل. — 11 السفر st. اليصفن; مرنل st. فرنك. — 12 عزور* st. عزن (vgl. Kittel); استاخر st. ايساخر; شلوى st. شلومى. — 13 يفتالى st. نفتالى; تخليل st. حنيال (wohl mit S نخلايل z. l.). — 14 بنو زبولون st. كانوا يقسمون (es muß z. l. sein [الذين] يورثون o. ä., vgl. Z. 6 u. S). — 16 بنو st. بنى. — 17 والابار st. والاثار. — 27 يقدر st. بقدر. — 35 فيبنوها st. فتبنوها.

188 1 مامنا* st. مامن. — 16 مُقيمُ st. مقيما. — 17 فحيَّنيد st. فحينيذ; > يرجع (hätte vor القاتل gestellt werden sollen). — — 28 ماحير st. ماخير. — 33 وتنقص st. وينقص.

189 10 بعلا st. نوعا (? S مذا; vgl. aber zu 177, 29).

190 17 جبون st. حسبون. — 18 عشريوت st. عشتروت; وحينيذ st. وحينيذ.

191 2 سوآ st. سوآء. — 5 > به*. — 26 سكنوها st. تسلكوها (wohl z. l. سلكتموها). — 32 الجبل st. الجيل.

192 3 وَايّدُهُ st. واايده. — 22 موضع st. موضع. — 27 العن (?العز) st. العربا. — 28 ابله st. ايلة; عبصينوا st. عصيونجبر (? vgl. zu 185, 30 f.). — 33 عُظماً st. عظمة. — 34 الخوزانيّون st. الحورانيون.

193 13 عادا st. عازا. — 20 فرنون st. قدموت. — 31 غرغير st. عرعير.

194 4 جبون st. حسبون. — 8 الرخوث st. ارجوب. — 11 جبون st. حسبون. — 15 سرتون st. سريون; وسمّاها st. وسماه; ساحير st. سانير. — 19 ديث st. ربث (l. ربت). — 20 عدواعين st. عراعير (wohl عدواعير z. l.; S hier u. 184, 28 خوهخم). — 23 ارچوب st. ارجوب. — 24 ناين st. يايير; ارچوب st. ارجوب. — 25 وقراها* (d. i. وقُراها) st. وقراة; لناين st. يايير (l. ليايير). — 26 لماحيز st. لماخير. — 28 جنون st. جنوب (جنرت o. ä. z. l.?). — 33 مالا* st. مال; كثيرا* st. كثير.

195 35 زيتا st. زيت.

196 3 الكلمات* st. كلمات. — 5 تروا st. تروا. — 6 شبهها st. شبها. — 8 ذكرا st. ذكر. — 21 البنين st. البنون. — 25 لتروها st. لتدثوها.

197 15 مامنا* st. مامن; يلتجى st. يلتجى. — 18 من ورى st. وجولن. — 19 وحولى st. وجولن. — 27 اشدور st. اشدوت (l. اشدود; S ܐܫܕܘܕ). — 29 رَبَّهُم st. ربنا.

198 1 شيًا st. شيء. — 10 عالية* st. عال.

199 9 > الله. — 21 عبيد st. عبيدا. — 23 وعجايبا st. وعجايب; عِظَامُ st. عظاما. — 34 اَلَهً st. الهة.

200 17 لا* st. ولا.

201 13 أرض st. ارضا.

202 10 + معكم* hinter dem zweiten الله. — 15 عَلِيظ st. غليظ. — 18 ولَوْحِى st. ولوحا. — 30 اخيآء st. جايا. — 31 تَزَلوا st. تزولوا (l. تزالوا); عاصيين* st. عاصيين.

203 14 ترنوت st. بروت (بزاوت z. l.? S ܒܙܐܘܬ); بَيْنَ st. بنى; نطيت st. يطبت. — 16 zweimal حَدّ حَارم st. جدجاد; يعقان st. يفقان.

204 8 البب st. اليب.

205 6 حوريب st. جرزين (? s. 220, 5); حامل st. عابل (جابل z. l.? vgl. خليل 220, 7; S beide Male ܚܠܝܠ). — 8 العِبْر st. العرب (besser wäre العربا, vgl. 192, 27). — 32 لحم st. لحما.

206 4 وكلّ st. فى كل (wohl بكل z. l.). — 23 قرابينا st. قرابين. — 26 وعجآيبا st. وعجايب.

207 10 اهل* st. كل. — 11 حقا st. حق. — 23 الامون st. واليامور (wohl واليحمور z. l.); وبعلى st. والوعل (l. ويعلى = S ܘܝܥܠܐ); وسرقاقا st. ودنكا; وديصا st. وادا; واران st. وارانا (l. وارانا = S ܘܐܪܐܢܐ). — 31 وشرقراقا st. وشرقراقا.

210 1 وبنيك st. وبنوك. — 15 + لا vor تصنع (wohl الذى z. l.).

211 31 حاوى st. حاو.

212 11 نبىّ st. نبيا. — 19 فوقع st. فوقعت (فوقع war beizubehalten).

214 28 بنينا st. بنين. — 32 نصيبين* st. نصيبان. — 33 عاصٍ st. عاص.

215[1].

216 11. 12 ابنه st. ابيه. — 15 هنون st. فتور (فيتور mit S z. l.?). — 16 أرض st. ارم; يهودا st. نهرين. — 26 بالمرات st. بالتراب.

217 24 ذهبه st. رهنه. — 25 ذهبك st. رهنك.

218 8 ويسحق st. ويستسحق (ويسجن z. l.?). — 11 اخوين st. اخوان. — 24 زيدا st. زايد; وناقصا st. وناقص; صغيرا st. صغير; وكبيرا st. وكبير. — 25 مثقالا st. مثقال; صادقا st. صادق; حقا st. حق; وافيا st. واف. — 26 > والميزان*.

219 32 جارةً st. جارا (l. جارةً).

220 6 استاخر st. ايساخر; اللعانين st. اللعانون. — 8 يفتالى st. نفتالى. — 16 ابْنِهِ st. ابيه.

221 33 بنيك st. بنوك.

222 8 زيتونا st. زيتون. — 18 سِتْرَ st. نير. — 28 لم* st. لا.

223 7 لم* st. لا; + انت* vor ولا اباوك. — 19 وعجايبا st. وعجايب. — 27 > فى*; وامّامَا st. ايما (ومهما z. l.?). — 29 ونسايكم st. ونساوكم.

1) Zu درابزين Z. 19 vgl. Lag., Vorw. VIII.

224 11 فتسمع st. فنسمع. — 12 وتعلم st. ونعلم; وتعمل st. ونعمل. — 25 وعشرون st. وعشرين. — 29 اقوى st. اقو.

225 8 واوصه st. واوصيه.

226 12 اذكروا* st. اذكر (plur. auch Pentat. hebr.-samar. u. G). — 13 سنين st. سنى. — 17 مآء st. ماء (l. ماء). — 19 جناحه st. جناحيه. — 26 واغاضه st. واغاظه.

227 15 لانه* st. لان; عاجل st. عاجلا. — 16 سريع st. سريعا.

228 2. 3 وَأَنْظَمَّ st. وانضم. — 10 ويقتلون st. ويقبلون. — 11 ملك st. ملكا. — 14 يظبطان st. يضبطان (l. تضبطان). — 15 بالمجازب st. بالمجارب (wohl بالتجارب z. l.; S عنقمدن). — 19 والتمام st. وايمام (wohl وإتماما z. l.?). — 20 جَنْسِهِ st. جيشه. — 30 بخرِ وَجَظّ st. بخروجك; يا استاخر st. ويا ايساخر; حياتك st. خيامك. — 32 الجبال st. الحبال. — 35 ليفتالى st. لنفتالى.

229 2 قَدَمَيْهِ st. قدماه. — 3 حديد st. حديدا; ونحاس st. ونحاسا; شديد st. شدتك; ابايك st. ايامك. — 7 جدَّهُ st. وحده. — 12 دامیا st. رامتا. — 13 يفتالى st. نفتالى. — 14 كاحر st. كاخر. — 21 ماب* st. مواب.

Vita.

Ich, J. Caleb Hughes, evangelischer Konfession, Sohn des Lehrers Charles Hughes, wurde am 19. Oktober 1881 zu New Quay, Grafschaft Cardigan, Südwales, Großbritannien, geboren. Meine erste Schulbildung genoß ich in der dortigen „Board School", später besuchte ich die „New Quay Grammar School", wo mein Vater Lehrer war. Von 1897 bis 1902 studierte ich Ingenieurwissenschaften. Im Herbste 1903 bezog ich aber die „University of Wales", Bangor, wo ich mich hauptsächlich der Philologie widmete. Ich erlangte hier 1906 den B. A.-Grad, studierte dann noch ein weiteres Jahr auf derselben Universität und erhielt im Juli 1907 das „Osborne Morgan Studentship". Im Oktober 1907 bezog ich die Universität Oxford. Schließlich begab ich mich im April 1908 nach Leipzig, um mich hier speziell dem Studium der semitischen Philologie zu widmen. Ich gehörte der Universität Leipzig vier Semester an und besuchte während dieser Zeit die Vorlesungen der Herren Professoren A. Fischer, Stumme, Kittel, Guthe, Max Heinze, Volkelt und P. Barth.